

Karanlığın inatçılığı

Nina Edwards

PEK çok ressam, yazar, şair ve araştırmacı eserlerinde karanlık temasını kullandı, onun üzerine incelemeler yaptı. Üstelik onu gizemli, sürekli yeni şeyler öğreten bir öge olarak gördü.

Nina Edwards, *Karanlık-Kültürel Bir Tarih* başlıklı çalışmasında bu ögeyi maddi bir özellik ve kültürel bir imge olarak incelerken karanlık fikrinin edebiyatta, dinde ve günlük yaşantıdaki yansımalarını araştırıyor. Başka bir deyişle yazar, karanlığın inatçılığını koyuyor ortaya. Edwards, olaya yalnızca sanat bağlamında yaklaşmıyor, bazı ara yollara da sapıyor: Görüş yetisi, körlük, bilinç, rüya, korku, gece körlüğü, alacakaranlık, sis... Edwards'a göre karanlığın, görüş ayrılığı yaratan bir tarafı var, seveni de sevmeyeni de çok. Gizemli ve meçhul yanıyla *Karanlık*, kavranabilir bir dünya anlayışını zorlarken sınırsız ve sonsuz çağrışımları tetikleme özelliğine de sahip. Gölgeleğin ve karanlığın gücü de tam bu özelliklerle bağlantılı.

HAYAL GÜCÜNÜ BESLER

Yazar, insandan önce de var olduğunu ve kaygılarımızdan bağımsız bir varlık taşıdığını söylediği karanlığın hayal gücünü beslediğini vurguluyor. Bununla birlikte çağrışımları harekete geçiren karanlığa dair anlatımların sanatsal bir imgeye dönüşüp düşünme biçimlerini etkilemesi, yazarın hatırlattığı üzere kültürden kültüre

ve toplumdan topluma farklılıklar gösteriyor. Konunun bir de evrensel tarafının bulunduğunu anımsatan Edwards, karanlığın zihinde oluşturduğu çağrışımları, yarattığı korkuları ve verdiği ilhamları da es geçmiyor: "Karanlık heyecan verici olabilir ama korku yakın kuzenidir. Nefes kesici ve belirsizlikle dolu olabilir ama örtüsü altında garip ve sinsice olaylar yaşanabilir. Uyandırdığı çağrışımların geniş yelpazesi, ölümden mezarlığa ve nükleer yıkım sonrasında yanıp kül olmuş, kararımış ortamına kadar karanlığın her türlü

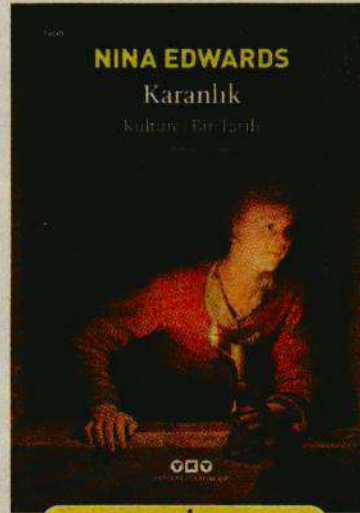
tonunu akla getirir. Kafada ürkütücü evhamlar uyandırabilir ve 'Gece, ayıp bilmez' özdeyişinde ifadesini bulduğu üzere, fahişe ve hırsız, tecavüzcü ve katil sürüsünün yuvasıdır. Efsanelere ve peri masallarına ilham kaynağı olmuştur; dehşet hikâyeleri, Gotik edebiyatın zindanları ve kuzey polisierlerinin beton sığınakları insanın aklından hiç çıkmaz."

"KAYPAK BİR KAVRAMDIR"

Kimilerine huzur verirken kimilerinin huzurunu kaçıran karanlık, Edwards'a göre bedenlerin, tenin ve hatta kişiliklerin sorgulanmasına neden olan yapısıyla kutuplaşmaları,

ırk ve cinsiyet konusundaki tutumları açığa çıkarıyor. Edwards, karanlığın sanata, günlük yaşama ve ruh hallerine yansımaları kadar dile nasıl yerleştiğini ve kullanımıyla hayatımızı nasıl etkilediğini de ortaya koymuş araştırmasında: "Karanlık; huzurlu bir diyar, gündüz dünyasından bir kaçış, dinlenmeye ve buluşmaya uygun bir zaman, özel dünyalara ve fısıldanan mahrem sırlara uygun bir yer gibi görünebilir (...). Işıktan alınma kelimelerde olduğu

gibi karanlık da dilimize sinmiş durumda ama bu, büyük ölçüde yokluğa ve anlayamadığımız şeylere ilişkin imgelere dayanır. Işık aydınlanmayı, kavrayışı, açık seçikliği, berraklığı ve umudu temsil ederken karanlığın cehaleti, sahtekârlığı, aldatıcı cazibeyi, heyecanı ve gizli kederi kolayca akla getirdiği söylenebilir. İdrak yani dünyayı anlama uğraşımız ışıkla ilgili sözcük dağarcığımızı esas alır; daha doğrusu çokdilli bir sözlük bize bu kanıyı uyandırır." Kaypak bir kavram dediği karanlığı, "Hem ayartıcı bir öz hem de karmaşık bir fikir" diye niteleyen Edwards, onun bunalıcı olduğu kadar doğruları söyleyen, huşu veren ve çekici taraflarından da bahsediyor. Kısacası karanlığın bildiğimiz ya da aklımıza ilk gelenden öte şenlikli, konuşkan, umut dağıtan ve içten yanlarını kültürel bağlamda inceliyor. Kaan EGEMEN

Sayfa Sayısı : Baskı Yılı
184 : **2020**
Yayınevi: Yapı Kredi Yayınları